

کاربگه ریا ستراتیجییه تا ههستیکی ماسی د بابه تی گوهورینا واتاییدا ل دهف فیخوازین پشکا زمانی کوردی یین فاکولتیا زانستین مروفایه تی ل زانکویا زاخو

ژیروان سهعید حاجی بهدری

پشکا زمانی کوردی، فاکولتیا زانستین مروفایه تی، زانکویا زاخو، ههریما کوردستانا عیراقی

بوخته:

Article Info

Received: April, 2023

Revised: April, 2023

Accepted: May, 2023

Keywords

ستراتیجییه، ههستیکی ماسی، واتا، گوهورین، نامار.

Corresponding Author

Jirwan.badre@uoz.edu.krd

ستراتیجییه تا ههستیکی ماسی ژ ستراتیجییه تین هزرا رهخه بی یه یین د گشت بوارین ژیا تیدا سوودمه نندن و بو روونکرنا ئاریشه یان و دیارکرنا چاره سه رپ بۆ ئه وئ ئاریشه بی یان بواری دهیت بکارهینان، بواری پهروه ده و فیترکر ژ بوارین گرنگه د هه می جفاکاندا نه خاسمه ل هه رنما کوردستانا عیراقی و ستراتیجییه تین روونکرنا بابه تان د بواری فیترکر تیدا بۆ سه دی بیست و ئیک گرنگن، چونکی سه دی بیست و ئیک گوهورین و پینشفه چوونین بله ز د بواری ته کنولتوجیا و فیترکر تیدا پهیدا دبن، ئه ف فه کولینه ل ژیر نافی (کاربگه ریا ستراتیجییه تا ههستیکی ماسی د بابه تی گوهورینا واتاییدا ل دهف فیخوازین پشکا زمانی کوردی یین فاکولتیا زانستین مروفایه تی ل زانکویا زاخو) به و ئه ف ستراتیجییه ته ب تی د بواری فیترکر تیدا ناهینه بکارهینان، به لکو د گشت بوارین ژیان و کاراندا دهینه بهرجه سه کرن، د ئه ف فه کولینیدا باس ل کاربگه ریا ستراتیجییه تا نافبری د بابه تی گوهورینا واتاییدا ل دهف فیخوازین قوناعا چواری یین پشکا زمانی کوردی ل زانکویا زاخو ب به راورد ل گه ل گرۆپه کی دی یین فیخوازین هه مان پشک و قوناع ب شیوازی ته قلیدی و پ ستراتیجییه ت هاتیه کرن و هژمارا ئه وان فیخوازن ل سه ر (70) ئ ژ هه ر دوو ره گه زان دابه شدبیت و بۆ فه کولینی (35) فیخواز بۆ فیتریوون ل دویف ستراتیجییه تا ههستیکی ماسییه و (42) فیخواز بۆ فیتریوونا ته قلیدییه، ئه ف ستراتیجییه ته ل سه ر هۆکار و ئه نجامان دهیته دابه شکر و روونکرنا گوهورینا واتای ب ریکا ستراتیجییه تا نافبری ل سه ر هیلکارییه ههستیکی ماسی، کو هۆکار ل سه ر هه ر دوو لایین ههستیکی ماسی دهینه تو مارکر و د سه ری ماسیدا بابه ت دهیت، ئه ف فه کولینه ل دویف ریبازا ئه زمونگه ری و نامارهییا (spss) هاتیه ئه نجامدان، د ئه نجامدا دیاریوو، کو جوداهییا نامارهیی د بهر ژه ونیدییا فیخوازین ل ستراتیجییه تا ههستیکی ماسیدا پشکار هه یه.

پیشه کی:

بابه تی گوهورینا واتاییدا و دیارکرنا هۆکار و ئه نجامین گوهورینی ب شیوه بی هیلکاری د وانه ییدا ژ لای فیترکارییه، ستراتیجییه تا نافبری نوییه د فه کولینین زمانیدا و ب ریکا ئه وئ دی ب شیوازه کی نوی وانه بی بۆ فیخوازان پیشاندهین.
3. که ره سه ته بی فه کولینی: داتایین فه کولینی نمونه بۆ روونکرنا بابه تی گوهورینا واتای ژ گوهره را به هدبی - ده فۆکا زاخو هاتینه وه رگرتن، ههروه سا فیخوازین پشکا زمانی کوردی ل فاکولتیا زانستین مروفایه تی یا زانکویا زاخو وه ک داتا بۆ

1. ناف و نیشان: ئه ف فه کولینه ل ژیر ناف و نیشانی (کاربگه ریا ستراتیجییه تا ههستیکی ماسی د بابه تی گوهورینا واتاییدا ل دهف فیخوازین پشکا زمانی کوردی یین فاکولتیا زانستین مروفایه تی ل زانکویا زاخو) یه، هه و له که بۆ زانینا راده بی کاربگه ریا ئه ف ستراتیجییه تی د بابه تی گوهورینا واتاییدا.
2. گرنگی و ئه گه ری هه لپژاندا فه کولینی: گرنگییا فه کولینی د ئاشنا بوونا فیخوازان ب ستراتیجییه تا نافبری د

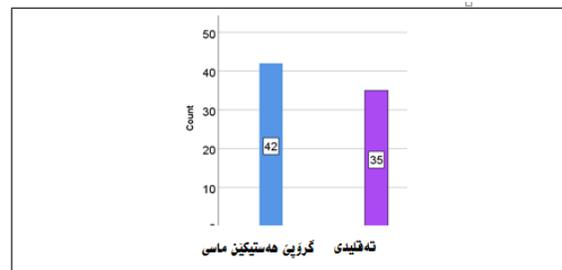
ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی د بابه ن گوهورینا واتاییدا هاتییه کرن، دپشکا دوویدا باس ل گریمانیه ن فه کولینی هاتییه کرن.

پشکا ئیکی: ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی و گوهورینا واتایی تهوهری ئیکی: ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی ستراتیجیه ت

ستراتیجیه ت پهیفه کا یونانییه و ب واتایا سه رکیشه یا لهشکری دهیت، ستراتیجیه ت ئه و شیوازی کارکن و کریارین بۆ بجهینانا ئارمانجه کا دیارگری دهیته ئه نجامدان (علی سامی علی الحلاق، 2010: 104) و د بوارری خواندنیدا ستراتیجیه ت ئه وه کومه کا رینما و شیوازین خواندنیه، کو فیرکار بۆ بجهینانا ئارمانج و پلانا خواندن دناف هولا خواندنیدا ب باشتین شیوه بکار دینیت ب مه ره ما گه هشتن ب ریکین چاره سه ره بۆ ئه وان ئارمانجین ئاماره پیکری (حسن شحاته، 2003: 39) یان (کومه کا رینما و شیواز و چالاک و شیوازین یین فیرکار هه لده بۆ ریت یان ئه و پلانا ریکسه تیه رۆ بجهینانا ئارمانجین فیرکری ئه واز ریک و شیوازین فیرکار رۆ بجهینانا ئارمانجین دیارگری ل به ره روشنایا که ره سه ته و شیوازین ل به ره ده سه ت بجه دینیت) (محسن علی عگیه، 2008: 30) هاتییه دارشتن و ب شیوه ی زنجیره بۆ گه هشتن ب ئارمانجی و ل گه ل بکارهینانا ئه وه که ره سه تیه یین مادی یین ل به ره ده سه ت ب مه ره ما هاریکار یکرنا فیرخوازان رۆ گه هشتن ب ئارمانجی.

ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی - fish bone strategy

ژ ستراتیجیه تین هزرا ره خنه ییه و ئه و (هیلکاریه بۆ په یدا کرنا په یوه ندین د نافه را هوکار و ئه نجامین ئالوزدا دهیته بکارهینان) (جودت احمد سعاده، 2018: 387) و بۆ جارا ئیکی ژلای زانای چاپانی (ئیشیکاوا) فه هاتییه دارشتن و ئه و ژ پشهره وین چابانییه د بوارری کوالیتی دا، نافری داخواز ژ "4-8" کریکارین خۆبه خش کربوو، کو ده می ئه و د ئه رکیدا رووی ب رووی ئاریشه یان دبن و ئه وان تۆمار بکن و ل گه ل ده ستنیشان کرنا باشتین چاره سه ره ی بۆ ئاریشه یان) (Mohammad Salem, 2019: 77)، ئانکو ئه و کریکار ل ده می کاری تووشی ئاریشه یان ده بن و ئه و چاره سه ره یان بۆ ئه وان ئاریشه یان دی دارین، ئه ف ستراتیجیه ته د گشت بواراندا دهیته بکارهینان، بۆ نمونه ب مفا وه رگرتن ژ ئه ف ستراتیجیه تی د بوارری فیرکرتیدا بکار دهیت و (ژ چه ندین پینگا فین جیه جیکار یین ب ریز پیک دهیت ئه وین ته که ز ل سه ره ئالوگوریا بابه تی زانستی د نافه را فیرکاری و فیرخوازیدا ب مه به ستا وه رگرتنا زانیا رین نوی و دروست دکهن و گرتانا ئه وان زانیا ریان ب یین ل ده ف فیرخوازی هه نه ب مه به ستا گه هشتن ب دووماهی و ئه نجامین نوی) (اسامه سمیر عیاد، 2018: 7)

هه خشه ی ژماره (2) دابه شکرنا گروپان

12. روونکرنا زارافین فه کولینی: د ئه ف خالیدا دی هنده ک زارافین فه کولینی هینه روونکرنا، وه ک

1- لاده ری پیه ری - Standard Deviation: ئه وه ره گی دووجا یی کۆنمه ریا خانه یا لاده ران ژ نافه ندی ژمیری په یدا دبیت (محمد حسین محمد رشید القادری، 2014: 154)

2- نافه ندی ژمیری - the Mean: ئه و بهایی ژ دابه شکرنا کۆنمه ریا سه ره جهمی بهایان ل سه ره ژماره یان په یدا دبیت (محمد حسین محمد رشید القادری، 2014: 91).

4- تاقیکرنا تی - t-test: ژ تاقیکرنا ئامارا (spss) یین د فه کولینین په ره ره ده ی و ماتماتیکیدا بکار دهین، ئه گه ری په یدا بوونا ئه و بۆ فه کولینین تابه ت ب سه ره فیرخوازان فه (student) دفریت و ژ به ره دووباره بوونا پیتا (ت) د نافی تاقیکرنا نافه ریدا و ب پیتا (ت) هاتییه کورترکی، ئه وه بۆ پیفانا سه مه لئا ئیک یان دوو نمونه یه و تیدا نافه ندی ژمیری و لاده ری پیه ری ده رد ئیخیت و پاشی نافه ندی ژمیری سه مه لئا تا ک لگه ل سه مه لئا گشتی به راورد که ت، کو نافه ندی ژمیری یا سه مه لئا تا ک و نافه ندی ژمیری یا سه مه لئا گشتی و لاده ری پیه ری و قه بارری سه مه لئی دی دابه ش که ن وهوسان دی بهایی هژماری و بهایی خشته یی ده رکه فیت، ئه گه ره بهایی خشته یی مه زتر بوو ژ بهایی هژماری، ئه و نابیه داله و جوداهی نین، واته بۆ پیفانا جوداهیین نافه ندین پیکفه گرتیادی و پیکفه نه گرتیادی یین سه مه لاین یه کسان و نه یه کسان دهیته کرن (مروان عبدالحمید ابراهیم، 2000، 36).

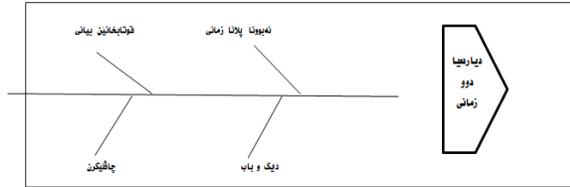
12. **پشکین فه کولینی:** فه کولین ژیلی پیشه کی و ئه نجام و لیسته یا ژیده ران و پاشکوی پیک دهیت ژ:

پشکا ئیکی ب نافونیشانی ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی و گوهورینا واتایی یه و ل سه ره دوو ته وران دابه شدبیت و د تهوهری ئیکیدا باس ل ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی و رۆی فیرکار د ستراتیجیه تا ههستیکن ماسیدا و ئه رکی فیرخوازی د ستراتیجیه تا ههستیکن ماسیدا و مفا یین ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی و پینگا فین ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی و پراکتیکرنا ستراتیجیه تا ههستیکن ماسی هاتییه کرن، د تهوهری دوویدا باس ل گه شه و گوهورینا واتایی و هوکارین گوهورینا واتایی و شیوه یین گوهورینا واتایی تهوهری پراکتیکرنا

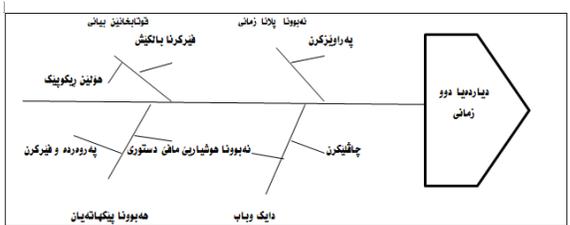
شېۋەيەيە دى دەستېيىكى ئارېشەيى يان بابەتى د سەرى ماسىدا نقيسېن، وەك:

پېنگاغا دوويى: دى ھەمى ھۆكارىن سەرەكى يېن ئارېشەيى ل سەر ھەستىكان نقيسېن، وەك:

پېنگاغا سېيى: نقيسېنا ھەمى ھۆكار و لقان ب ھەمان شېۋە ل سەر ھەستىكان، كو ھەر ھەستىكەكى چەندىن لق ھەنەو ئەو لق دىنە تەمامە كرېن ھۆكارى سەرەكى (جودت احمد سعاده: 2015، 170)، وەك ب ئەقى شېۋەيى:

تەوهرى دوويى: گەشە و گوھورپنا واتاي

زمان دياردەيە كا جفاكايە و رېكە كە بۆ پەيوەندىكرنى و ژ نغشەكى بۆ نغشەكى دەھتە قە گوھاستن، گەشە و گوھورپنا واتاي ژ بابەتېن پەيوەندى ب واتاسازيا مېژوويقشە ھەيە. واتاسازى ئەو قە كۆلىنى ل واتايا يە كەيىن زمانى دكەت و ھەر يەكەيەك ھەلگرا واتايىيە و بوارى قە كۆلىنا واتاسازى قە كۆلىنى ل واتايا زمانى يا پەيىف و رستەيان كەت) (احمد مجد قدور، 1999، 279). (پەيىف ژبەر گوھورپنا زمانى ل دويف دەمى واتايەكا دى وەردگريت و ھزر و واتايەكا دى روون دكەت و مەبەست ژى گوھورپنا واتايا پەيىفانە) (احمد مختار عمر، 1985: 235) و ب ديتنا زانا ئولمانى واتا (پىكدەھيت ژ پەيوەندىە كا ئالوگور د نافبەرا پەيىفى و واتايىدا و ھەر گوھورپنا كا د ئەوى پەيوەندىيدا رووى بدەت ب گوھورپنا واتاي دەھتە ھژماردن) (ستيفن اولمان، 1986: 169) و گەشە گوھورپنا واتاي ل قەكە ژ واتاسازيا مېژوويى، كو قە كۆلىنى ل دويف قۇناغىن مېژووى ل گوھورپنا واتا پەيىفان دكەت و ب چەند شېۋەيان، وەك ميتافور و گشتاندىن و تايبەتى و دركە دەرەكەفيت (ديرك جىرارتس، 2013، 13-14)

نېنە راست بن، چونكى د شۆفە كرنا بابەتيدا دى فېركار ھەلسەنگىنيت و يېن دروست دېنقيسيت.

4. فېرخواز دى گەنگەشى ل سەر ئەوان ھۆكاران كەت يېن گرۆپ ئەوان ھەلېژاردىە و ل سەر سى ھۆكارىن كارىگەر دى رېنكەش، د ئەقى خالى دا قېرخواز د نافبەرا خۇدا دى گەنگەشى ل سەر سى ھۆكارىن دوروست و گونجايى بۆ بابەتى ھەلېژىرن .

5. دى چەندىن ھۆكارىن گونجايى دارىزىت ب مەرەما بەرگېرىكى ژ ئەوان ھۆكارىن دى، ل ئەقىرى دى فېرخواز بەرگېرى ژ ئەوان ھۆكاران كەت، يېن ل خالىن بوورى ئامازە پى ھاتىيە كر.

6. دى ئەوان ھەر سى ھۆكاران ل سەر ھەمى فېرخوازين ھۆلى پيشاندەت و ئەو دى ئەوان ھۆكاران ل دويف گونجيا ئارېشەيى رېزكەن، ل ئەقى خالى پشى گۇتتا ھۆكاران و فافارتنا ئەوان دى فېرخواز ئەوان ھۆكاران رېزكەت، وەك (ھۆكارى سىياسەتا زمانى ل وەلاتان، ھۆكارى كوچكرن، ھۆكارى بازىرگانى، ھۆكارى تەكنۆلوجىيا،...ھتد) (جودت احمد سعاده، 2015: 171)

مفايىن ستراتىجىيەتا ھەستىكىن ماسى

1. پەيدابوونا دەليفا فېربوون و كاركرنى وەك گرۆپ و مفا وەرگرتن ژ شارەزايا ھەمىيان
2. ھارىكاريا گرۆپ د تەكەزى ل سەر كەيسەكا دياركرى ل گەل دوېرئىخستنا ھۆكارىن نە رېكخستى.
3. كۆمكرنا ھەمى پېزانىنان ب درىژى.
4. شىيانا مفا وەرگرتن و بكارھىنانا ئەوان د ئارېشەياندا) (Martin, 2006:30-33).

پېنگاقتىن ستراتىجىيەتا ھەستىكىن ماسى

ژ پېنگاقتىن ئەقى ستراتىجىيەتى ئەقەنە:

1. دياركرنا ئارېشەيى ب ھوورى ئەوا دەھتەنافكرن يان گەنگەشكرن.
2. نەخشە كرنا چوارگۆشەيەكى ل لايى چەپى، كو ئارېشەيا سەرەكى تىدا بەھتە نقيسېن ھەرەسا نەخشە كېشانا چوارگۆشەيىن دى ل لايى راستى ب مەرەما دياركرنا ھۆكارىن (Effect) سەرەكى يېن ئارېشەيى.
3. نەخشە كېشانا ھېلېن ئەوان ھۆكارىن سەرەكى و ھېلېن دى يېن لقىن نامارەبى و ھۆكارىن لقىن دى يېن ب ھۆكارىن سەرەكى دەھن (Bilsen&Lin, 2012:138).

پراكتىكرنا ستراتىجىيەتا ھەستىكىن ماسى:

ستراتىجىيەت نافبرى ل سەر ئارېشەيان د ژيانا رۆژانەدا يان ئەو ئارېشەيىن د كەفنە د رىكا تاكان يان كۆمەنگەھيدا بكاردەھيت، وەك ئارېشەيىن (ھاتنوچۆنى، فېربوونا زمانى، سوشىيال مىدىا، توندوتىژى...)، ستراتىجىيەتا نافبرى ب ئەقى

گوهورپین د واتاییدا ب دوو شیوهیان دهیت:

1. واتایه کا نوی ب په یفه کا که فن بدن، ئانکو په یفه کا که فن ژلای و اتایفه بخوازین بؤ واتایه کا نوی.
 2. په یفه کا نوی ب واتایه کا که فن بدن، ئانکو په یفه کا نوی ب خواستنا واتای یا په یفه کا که فن بدهت (عه بدولوا حید موشیر دزه بی، 2010: 164)
 گوهورپینا واتای گه شه کرن و پئشقه چوونا هه ر قوناغ و سه رده مه کی ژیان دبیته نه گه ری په یدا بوونا په که یین زمانی و دهسته واژه یان یان ژناف چوونا هنده که په که یین زمانی یان په یدا بوونا هنده کین دی، کول جهی نه وان بکارده یین و هه ر بواره کی فه ره نه گه کا تایهت یا زمانی ب خؤفه هه یه، چونکی (زمان زینده وهه کی زیندیبه و خوه دی تایه تمه نندیین خؤ یین سروشتیه و گه شه کرنا زمانی ل دویف یاساین جیگیره وه ک یاساین دی یین سروشت ل دویف گه شه و گوهورپین دکهت) (مجد مبارک، 1960: 179، 180) و گه شکرنا زمانی نه وه ل سه رتیک رووینا دهت، به لکو ب بوورینا دهی دیارد بیت، گه شه کرن نه وه فه گوهاستنه ژ باره کی بؤ باره کی دی، کو دبیته شیوه یه کی گوهورپین.

هوکارپین گوهورپینا واتای:

چهن دین هوکار دبنه نه گه ری په یدا بوونا نه فی دیارده یی، وه ک:
 1. هوکارپین زمانی: نه فه دهیته دابه شکر بؤ جه ند هوکارپین دی، وه ک هوکارپین جفاکی وه ک لایه نه شارستانی یین میلیه تان، کو داب و نه ریت و باوه ری و لایه نی رهوشنبری و کتوری و زانستی و سیسته می ژیان ب خؤفه دگریت و هوکاری دی بی زمانی کارتی کرنا زمانان ل سه ر هه ف و پئدی بوون ب وه رگرتنا په یفان ژ هه ف و هوکاری دی بی نه ده بی، کو بابه تین نه ده بی هه مه رهنگن و دبیته نه گه ری گه شه کرن و گوهورپینا واتای و هوکاری دی فه گوهاستنا زمانی ژ نفشه کی بؤ نفشه کی دی و سروشتی زمانی ژلای دهنگ و په یف و دهسته واژه یان وه ردگرن (علی عبدالواحد وافی، 2004: 8)، وه ک:

په یفا که فن	په یفا گوهورپین
دجه بییت	هه لنگریت
کورته ک	کاوه
ژانین فه لاندی	زرفچک
نه هلیک	جوده لیک
لایک	سینیکا خوارین

ههروه سا هوکاره کی دی کو ژ زمانی ب خؤ دهر دکه فیت، نه وه) بهرکه هفتن و نژیکی بوون د ناقبه را په که یاندا په یدا دبیت و کارتی کرنی ل هه ف دکن و دبیزنه نه فی دیارده یی (نه خؤشیا واتای) (بیرو جیرو، 1988: 118)، بؤ نمونه د زمانی کوردیدا

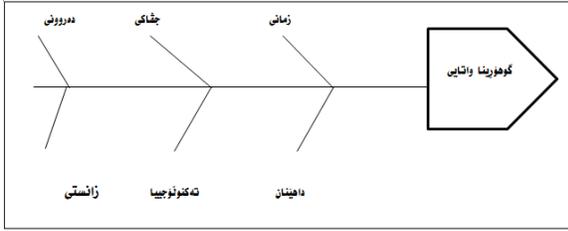
ل گوهره را به هدینی و د ده فوکا زاخودا په یفا (بسه کنه) دهیت و بهرام بهر نه فی د ده فوکا دهوکیدا په یفا (راوسته) دهیت، هه مان واتا و مه بهستی ددهن، لی ل دوو ژینگه هین زمانی یین جیاواز. هوکارپین جفاکی و شارستانی و زانستی: روله کی بهرچاف د گه شه کرنا واتاییدا هه یه، کو پئشقه چوون گشت بوارین ژیان ب خؤفه دگریت، چونکی جه ند جفاک پئشقه بجیت دی په یف و دهسته واژه یین نوی ژ لای زانیه په یدا بن (ستیفن اولمان، 1997: 158-156)، بؤ نمونه د زمانی کوردیدا ل سالتین هه شتیان ژ چه رخی بیستی زه لامین کورد یین ب هه فزین بؤ پئشکی شکرنا هه فزینا خؤ بؤ هه فالان دا په یفا (ژنکا من) بکارهینیت و ل سالا دوو هزاری ژ چه رخی بیست و ئیکی په یفا (بجیکین من) بکارهینا یه.

ههروه سا پئشقه چوونا زانستی و ته کنؤل جیا بی روله کی بهرچاف د گه شه و گوهورپینا واتاییدا ل سه ر هه می زمانان، چونکی هه ر نه بله که یینه کا نوی په یدا دبیت د گه لدا کومه کا په یف و زارافان دهینه بکارهینان و نه فه د ناف زمانی کوردیدا خؤیادبیت، بؤ نمونه په یفین د سوشیال میدیا ییدا هه نه و پتریا نه وان د زمانی کوردیدا، وه ک زمانی ئینگیزی بکارده یین، لی ل دویف فونه تیکا کوردی دهینه درکاندن، بؤ نمونه په یفا (ستوری) و چه ن دین په یفین دی زی ب هه مان واتا دهینه بکارهینان، وه ک:

په یفا ئنگیزی	کوردیکرنا په یفا ئنگیزی
story	ستوری
share	شیر
block	بلوک
password	پاسورد
follower, follow	فولور، فولور
like	لایک
Tiktoker, facebook, sinapcht	تیکتوکر، فیسبوک، سیناچات سناپ
cominte	کومینت

yuotber	یوتوبه ر
mackupartis	مه یکناپ ناریتست
online	ونولاین
inflowens	ئینفلوونس
Explor	ئیکسپلور
For you	فور یو
Subscreen	سابسکرین
tag	تاگ
strick	ستریک

2. هوکارپین دهر وونی: رؤل د گه شکرنا واتاییدا هه یه، کو بؤ دهر برپین ژ رهوش و هه لچوون و بارؤدؤخی تاگ تیدا دهر یاز دبیت، کو ب نافی (نه ههستی یان سه په یکرنا واتای) دهیت (ستیفن اولمان، 1997: 163-164)، ل دویف رهوش مروفی و سه رده می هنده که په یفین نوی بؤ هنده که دهر برینان په یدا دبن، وه ک:

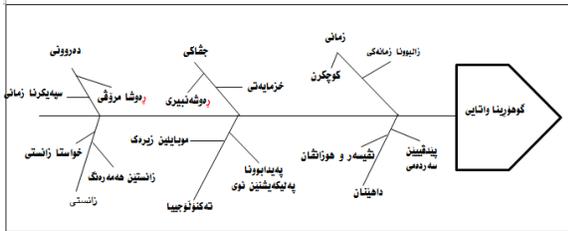

مەبەست	پەيڤ
بۆ سۆپاسین	خودى ژ تەرازى بیت، سۆپاس، مالاتە ناڤا، جامەزى، گەلەگ مەمنون، ساخس، هێژایى، پەرزى، خوش مروفى...هتد
بۆ خوش و قیاسن	دان من، رحا من، چاڤن من، چەرگن من، عەزیزا من، رحن، دۆ، ئەز گۆرى، جەيران، ئەز قۆربان، ئەز جۆلام...هتد

شێوهیێن گوهورینا واتایی: ژ شێوهیێن گوهورینا واتایی ئەفەنه:

خشتهیێ ژماره (2) د خشتهیێ ژماره (2) دا فیرخوازان ب شێوهیێ گروپ ناماژە ب هۆکارێن گوهورینا واتایی دا و ئەو هۆکاره (زمانى، جفاکى، دەرووشى، داھینان، تەکنۆلۆجییا، زانستى) بوون و ل سەر ئەخشەيێ هەستیکێن ماسى هاتینە پێزکرن، ل گەل هەلگرتنا سێ هۆکارێن دى، کو هەر گروپەک دى هزر ل کەت و ل دەف خو هەلگرت و ئەگەر فێرکاری هەر پرسیاره کا دى ل سەر ئاریشەيێ یان بابەتی ئاراسته کر دى فیرخواز ئەوان هۆکاران ژى پێژن.

پێنگاڤا سێي: نغیسینا لقین هۆکاران، وهك ب ئەف شێوهی:

خشتهیێ ژماره (3) د خشتهیێ ژماره (3) یدا گروپێن فیرخوازان هۆکارێن گوهورینا واتایی دایە دیارکرن، ب ئەف شێوهی:

1. هۆکارى زمانى، کو زمانهك ل دويف هندهك بارودوخان ل سەر زمانه كى دى زال دبیت و دبیتە ئەگەرى گوهورینا واتایی، كوچکرن هۆکاره كى دى پێ گوهورینا واتاییه.
2. هۆكارى جفاكى هاتییە دابهشكرن ل سەر خزمایهتى و رەوشە نەبیرى، كو خزمایهتى د نافهرا خێزاناندا دبیتە ئەگەرى گوهورینا واتایی یا پەیفان، رەوشە نەبیرى ژ هۆکارێن پەیدا بوونا گوهورینییه.
3. هۆكارى دەرووشى: ئەف هۆکاره دابهشكرییه ل سەر رەوشا مروفى و ئەو بارى مروف تیدا دەرباز دبیت.
4. هۆكارى داھینان: ئەف هۆکاره ل سەر هۆکارێن پیدفیا مروفى و نغیسەر و هۆزانفانان هاتییە دابهشكرن.
5. هۆكارى تەکنۆلۆجییا: ئەف هۆکاره دابهشكرییه ل سەر (پەیدا بوونا موبایلین زێرەك، ئەپلکەیشەنن نوى، وهك فیسبووك، تیکتوك،...هتد.
6. زانستى: ئەف هۆکاره دابهشبوویه ل سەر(پیدفى، زانستین هەمە رنگ).

1. بەرفرەهبوونا واتایی- Widening:

مەبەست ژى ئەوه (فەگۆهاستنا واتایی ژ واتایا تایبەتى بۆ واتایه کا گشتى و سەرەپایتر دەیت، کو پەیف واتایه کا بەرفرەهتر ژ یا فرەهنگى بدەت، هوسان پەیف دى چەندین واتا دەت و دى ژ واتایا خو یا بەرى گشتگیرتر بیت) (احمد مختار عمر، 1985: 243)، بۆ نمونە پەیف (کزر) د کەفندا پشتی بارینا بارانی ئەرد دا زوها بیت و رەق بیت، نۆکه پەیف (هشک) ب هەمان رامان و مەبەستى دەیتە بکارهینان 2. بەرتەنگبوونا واتایی- Narrowing:

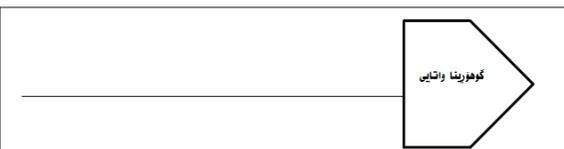
ئەف جۆره بەروفاژى بەرفرەهبوونیه ئەوه ژ واتایا گشتى بۆ واتایا تایبەتى دەیتە گوهوریێ، ئانگو ژ لاین واتایشه بەرتەنگ دبیت واتایه کا کئیمتر بۆ پەیفان ددەت (عوچ حیدر، 2005: 75)، بۆ نمونە پەیف(دەفەژەنى) بوویه (دەمهقالى) .

3. حەلاندىنا واتایی- Pejorative Change:

ئەوه هندەك پەیف ژ لاین واتایشه تووشى لاوازی و كەفتنى دین، كو واتایی ئەوى د کارهیناندا نامینیت و جهى ئەوى د ریزا واتایا پەیفاندا د زمانى دا ژ لاین ریزگرتنیفە ژ دەست ددەت(إبراهيم أنيس، 1984، 156)، بۆ نمونە پەیف(پۆچك)- پرچاکورت ئەوا د کەفیتە ل سەر ئەنیا ئافەرتان بوویه(پەرچەم) .

ستراتیجییه تا هەستیکێن ماسى د بابەتی گوهورینا واتاییدا

گوهورینا واتایی د هەمى سەردەماندا روویددەت و ب پشكداریا بۆچوونین فیرخوازان ل گەل فیرکاری بابەت ل دويف ستراتىجییه تا هەستیکێن ماسى و ب شێوهیێ لوجیکى دى هیتە روونکرن و ب ئەف شێوهی:

پێنگاڤا دووی: نغیسینا هۆکارێن سەرەكى ل سەرى هەستیکێن ماسى:

ژبو پشت راست بوون ژ ئەفغ گریمانەین فە کۆلەری نافەندی ژمیری و لادەری پیفەری یین نمرەیان دەرئیخستییە و بو ئەفغ مەرەمی فە کۆلەری تاقیکرنا تائی یا تاک سەمپلای بکارهینایە و نمرە د خستەین ژمارە (3) دا هاتیە روونکر.

خستەین ژمارە (3) یی روونکرنا بهایی تائی یی گرۆپی فیربوونی ب هەستکین ماسی ب "سەمپلای تاقیکری" دەیتە نافکر

سەپل	نافەندی کریمانه کری	نافەندی ژمیری	بهایی تائی		نەسن دەلالی و نمرەین لازام	دالە
			هژماری	خستەین		
35	10	13.43	2.47	8.19	1000 (34)	جوداهی هەیه

ژ خستەین ژمارە (3) دیاردبیت، تاکین سەمپلای فە کۆلیئی یین گرۆپی هەستکین ماسی ژ (35) فیرخوزان پیکدەین و تاقیکرنا تی تیبست یا ئیک گرۆپی بکارهاتیە و جوداهی د نافەرا هەر دوو نافەندان دا هەیه و دبەرژەوندی نافەندی ژمیری هەیه، هەر وەسا بهایی هژماری (8.19) مەزنتەر ژ بهایی خستەین (2.03)، واتە جیاوازی د نافەرا نافەندی گریمانە کری و نافەندی ژمیری هەیه، کو نافەندی ژمیری (13.43) مەزنتەر ژ نافەندی گریمانە کری، واتە ستراتیجیە تا هەستکین ماسی ل دەف گرۆپی تاقیکری ئە کتیفە و باشە و ستراتیجیە تا نافبری د بابەتی گوهورینا واتاییدا ب ئەنجامین باش و کاریگەر ل سەر بکارهینان و تیگەهشتنا بابەتی ل دەظ تاکین سەمپلای فە کۆلیئی یا ب ناغی سەمپلای تاقیکری ب شیوەیه کی گشتی هەیه.

طریمانەیا دووی: ئەری جوداهی د دەلالەتا ناماریدا ل ئاسی (0.05) د نافەرا نافەندی نمرەیین تاکین سەمپلای هەستکین ماسی و تاکین سەمپلای تەقلیدیدا د شروفە کرنا بابەتی گوهورینا واتاییدا ل دویف بگۆری گرۆبان هەیه ؟ ژبو پشت راست بوون ژ ئەفغ گریمانەین فە کۆلەری نافەندی ژمیری و لادەری پیفەری یین گرۆپی فیربوون ب هەستکین ماسی و فیربوونا تەقلیدی دەرئیخستییە و فە کۆلەری ئەنجام د خستەین ژمارە (4) دا روونکر، وەک:

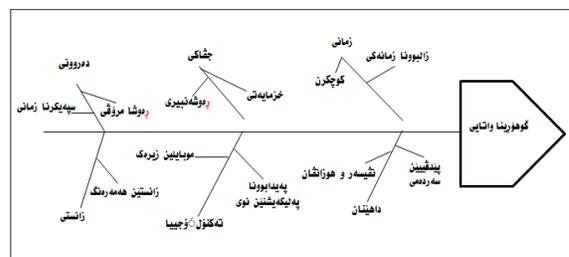
خستەین ژمارە (4)

روونکرنا ئەنجامین تاقیکرنا تائی یا دوو سەمپلین سەرەخۆ ل دویف بگۆری گرۆبان

گرۆب	هژماری	نافەندی ژمیری	پیفەری	بهایی تائی		نەسن دەلالی و نمرەین لازام	دالە
				هژماری	خستەین		
هەستکین ماسی	35	13.43	2.477	3.1	1.9	1000 (70)	جوداهی هەیه
تەقلیدی	42	11.62	2.575				
سەرەجەم	77						

د خستەین ژمارە (4) دا تاکین سەمپلای فە کۆلیئی ل دویف بگۆری گرۆبان ئەو گرۆپی هەستکین ماسی ژمارەیا ئەوان (35) فیرخوزان و گرۆپی تەقلیدی ژمارەیا ئەوان (42) فیرخوزان و سەرەجەم (77) فیرخوزان و تاقیکرنا تی تیبست بو دوو گرۆپین سەرەخۆ بکارهاتیە و بهایی تائی یی هژماری (3.1) بلندترە ژ بهایی تائی یی خستەین (1.9) و ب ئەفغ شیوەی جوداهی د

پشتی دانوستاندن د نافەرا فیرکاری و فیرخوزاندا ل سەر هۆکارین ئەوان، وەک گرۆب دەستنیشان کرینە، گەهشتە ئەفغ ئەنجام د خستەین ژمارە (4) دا دیارکریە:

فیرخوزان، وەک گرۆب سێ هۆکارین دی ل ژیدەکر، وەک ژیدەکرنا هۆکاری (سپەهیکر ل سەر هۆکاری پەوشا دەروونی، پەیفین تاپو).

نموونه بو گوهورینا واتای: فیرکار دی پرساری ئارەستەیی فیرخوزان کەت و ئەو پشتی هزرکری دی نموونهیان بیژن، وەک:

پەیف	شیوین گوهوری
ناغەویک	تاف، تافک
کە پی	دغن
قوشخانک	قازان، قازانک
گۆنی	تیبس، تەلبس
هۆل	تەپ، تەپک
کۆفیک	شاخ
ناجەجەت، نە بات	راناوووسیت
پیژن	دەنگ
هسکی	مفس، مویک
دافسک، بەرەسک	پرچا سەر، نانکو ئرنا حلی
ساقو	قاپیت، جاکیت
جنگال	چەتەل
سەنسی	کەفت، هەنگفت
جست	زیرک
پەرۆک	قوماش
جفتی	سینی
بانگوه	بانفک
نانکا سور	مەدیفنی

بەهێشە ت	دوشاف
جیل	بلەز
گیزک	جەرفک
زۆین	دوون
تاق	دیوار
ناسکەنان	کادە
نە خلیت	جۆر
خت	نە خۆشییا هە ستیاری
سالیسی	شارەزا

پشکا دووی: گریمانەیین فە کۆلیئی

فە کۆلین ل دویف ئەفان گریمانە یان هاتیە ئەنجامدان، وەک: **گریمانەیا ئیکی:** ئەری جوداهی د نافەندی نمرەیین شروفە کرنا بابەتی دا لئک تاکین سەمپلای فە کۆلیئی ب فیربوون ب هەستکین ماسی ب شیوەیه کی گشتی هەیه ؟

د خشته یې ژماره (5) دا دیار دبیت، هژمارا تاکن سهمپلا فه کولین ل دویف بگوری ره گهز دابهش دبیت ل سهر ره گهزی نیر (14) فیرخوازان و یین می (21) و سرجه م (35) فیرخوازان، کو بهای تائی ی هژماری (0.8) کیمتره ژ بهای خشته یی (2.03) و نه فه ب نه بوونا جوداهی د نافهرا تاکن سهمپلا فه کولین یین فیریون ب ههستکین ماسی یین نیر و میدا د بابه تی گوهورینا و اتاییدا نینه، هوسان ههر دوو ره گهز د بابه تی گوهورینا و اتاییدا ل دویف ستراتیجیه تا ههستکین ماسی وه ک ئیکن و جوداهی د نافهرا نه واندان نینه.

نه انجام:

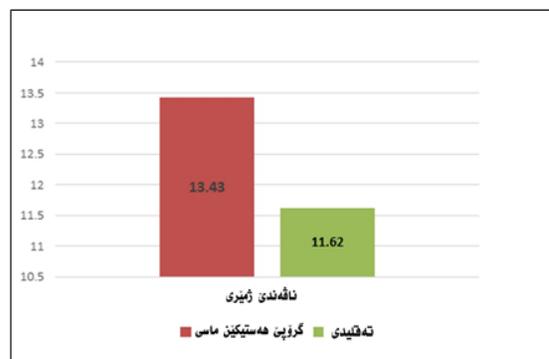
ل دووماهییا فه کولین نه م گه هشتینه نه فان نه انجامان:

1. بکارهینان ستراتیجیه تا ههستکین ماسی د بابه تین زمانیدا بو فیرخوازان پشکا زمان کوردی بالکیش و نوی بوو.
2. گوهورینا و اتاییدا د گوهرهرا به هدینیدا ب بوورینا دهی دیار دبیت، کو هنده ک په یف ژ لای و اتاییده هاتینه گوهورین و ژ کارهینان ک هفتینه، وه ک په یفا "سهرهش" بو کچا نه شوپیری دکه فندا بکاردهات و نوکه په یفا "سنگل" یا زمان ئنگیزی ل جهی نه وی بکاردهیت.
3. ستراتیجیه تا ههستکین ماسی ل دهف گرپن تاکیکی د بابه تی گوهورینا و اتاییدا ب نه انجامین کاریگر دیاریوو، کو جوداهی د نافهرا ههر دوو نافه ندان دا هه یه و د بهرزه ونندیا نافه ندی ژمیریدا هاتینه، ههروه سا بهای هژماری (8.19) مهزتره ژ بهای خشته یی (2.03) هاتیه و نه فه ب هه بوونا جیاوازی د نافهرا نافه ندی گرمانه کری و نافه ندی ژمیریدا دیار دکه ت، کو نافه ندی ژمیری (13.43) مهزتره ژ نافه ندی گرمانه کری، نه فی کاریگری ل سهر بکارهینان و تیگه هشتنا بابه تی ل دهف تاکن سهمپلا فه کولین یا ب نافه سهمپلا تاکیکی ب شیوه یه کی گشتی هه بوون .

4. ل دویف بگوری ره گهزی جوداهی د نافهرا ره گهزی نیر و می ل ستراتیجیه تا ههستکین ماسیدا د بابه تی گوهورینا و اتاییدا نینه، چونکی بهای تائی ی هژماری (0.8) کیمتره ژ بهای خشته یی (2.03) و نه فه ب نه بوونا جوداهی د نافهرا تاکن سهمپلا فه کولین یین فیریون ب ههستکین ماسی یین نیر و میدا د بابه تی گوهورینا و اتاییدا نینه.

5. دویف بگوری گرپان نه وه گرپن ههستکین ماسی ژماره یا نه وان (35) فیرخوازان و گرپن تهقلیدی بهای تائی ی هژماری (3.1) بلندتره ژ بهای تائی ی خشته یی (1.9) و ب نه فی شیوه یی جوداهی د نافهرا ههر دوو گرپاندا هه یه و د

نافهرا ههر دوو گرپاندا هه یه و د بهرزه ونندیا گرپن ههستکین ماسی یان گرپن (تاکیکی) دا یه، چونکی نافه ندی ژمیری ب پله یا (13.43) بلندتره ژ گرپن تهقلیدی، کو ب پله یا (11.62) د بابه تی گوهورینا و اتاییدا هاتیه و د بهرزه ونندیا گرپن تاکیکی ریاده.

نه خشه یی ژماره (1) نافه ندی ژمیری ی ههر دوو گرپان ل دویف نه خشه یی ژماره (1) د شروفه کرنا بابه تی گوهورینا و اتاییدا د بهرزه ونندیا گرپن ههستکین ماسیدا بوو و نافه ندی ژمیری ب ریژه یا (13.43) یه و بلندترین ناسته ژ ی شروفه کرنا بابه تی د گرپن تهقلیدی و ب ریژه یا (11.62) نزمترین پله هاتیه ل نه فیری دیار دبیت، کو شروفه کرنا بابه تی ل دویف ستراتیجیه تا ههستکین ماسی بو بابه تی خواندن بالکیشتره، چونکی دروستکرنا نه خشه و هیلین ههستکین ماسی پتر ب روونی بابه ت و هوکار و ل گه ل چاره سهریان ل پش چافین فیرخوازان دهیته روونکر و ریژه یا به شداری ژ ی وانه ییدا پتره، چونکی فیرخوازان ل دویف پینگافین ستراتیجیه تا نافهرا هنده ک هوکاران ل دهف خو هه لدرگیت و پاشی دی بیژیت و پاشی فیکار نه وان هوکاران ژ ئیک جودادکته و یین دروست و رهوا تو ماردکته.

گرمانه یا سینی: نه ری جوداهی د دهلاله تا ناماریدا ل ناستی (0.05) د نافهرا نافه ندی نمره یین تاکن سهمپلا ههستکین ماسی و تاکن سهمپلا تهقلیدی ل دویف بگوری ره گهزی (نیر، می) د شروفه کرنا بابه تی گوهورینا و اتاییدا هه یه؟ ژبو پشت راست بوون ژ نه فی فه کولری نافه ندی ژمیری و لادهری پیه ری یین تاکن سهمپلا فه کولین یین ههر دوو گرپان ل دویف بگوری ره گهزی و نه انجام د خشته یی ژماره (5) دا هاتیه، وه ک:

خشته یی ژماره (5) بهای تائی ی گرپن فیریون ب ههستکین ماسی ل دویف بگوری ره گهز هاتیه روونکر

ردگهز	هژماره	نافه ندی ژمیری	لاهوری پیه ری	بهاین تائی		ناستی دهلاسی و نمرتین نازاد	دانه
				هژماری	خشته یی		
نیر	14	13.00	2.148	0.8	0.00	جوداهی نینه	
من	21	13.71	2.686	0.8	(0.00)		
سرجه م	30						

16. محمد حسين مجد رشيد (القادري)- منى عطا الله الشويلات، 2014، الاساليب الاحصائية في العلوم الادارية "تطبيقات باستخدام spss"، الطبعة الثانية، دارصفاء للنشر والتوزيع، عمان.
17. مروان عبدالحميد ابراهيم، 2000، الاحصاء الوصفي و الاستدلالي، الطبعة الاولى، دار الفكر للطباعة والنشر، سوريا.
18. Bilsel, R.U C. & Lin, DKJ, 2012, Ishikawa Cause and Effect Diagrams Using Capture Recapture Techniques. Quality Technology & Quantitative Management , 9 (2).
19. Martin, J, 2006,. Fishy story. Jurnal Penyelidikan Tindakan Tahun 1.
20. Mohammad Salem Al-Amarat, 2019, The Degree of Applying Ishikawa (fish bone) Strategy and Creative Thinking by the Principals of Tafila City Schools in Solving the Problems of School, Journal of Education and Human Development, Published by American Research Institute for Policy Development.
21. Nasir, 2014, FISHBONE STRATEGY IN TEACHING ENGLISH IN INDONESIA: A TOOL ORGANIZER FOR LEARNING EFL READING, The Second International Conference on Education and Language (2nd ICLE) 2014 ISSN 2303-1417 Bandar Lampung University (UBL), Indonesia.

پاشكۆ

به رسفا دروست هه لبرتيره:

- أ- گوهورينا واتايا باهه تي؟ (1- نه زمانى، 2- پراگماتيک، 3- واتاسازى، 4- په يفسازى)
- ب- بهرته نگبوننا واتاي ئه وه:
1. واتاي ژ يا گشتى بو واتايا تايبه تي دهيته گوهوريني ئ:
 2. واتاي ژ يا گشتى بو واتايا تايبه تي ناگوهوريت.
 3. واتاي ژ يا تايبه تي بو واتايا گشتى دگوهوريت.
 4. واتاي ژ مه عنوى بو واتايا تايبه تي دگوهوريت.
- ج- هوکارى گوهورينا واتاي :
- 1- زالبوونا زمانه کى. 2- بو خووشى 3- دهسته له لاندان
 4. هيچ ژ ئه فان نين.
 - د- هوکارى جفاکى: 1- خزمایه تي و رهوشه نيبيرى 2- جفاکى و دهروونى 3- دهروونى و خزمایه تي 4- رهوشه نيبيرى و دهروونى
 - ه- هوکارى داهينان: 1- نه پيدفيا مرووثى 2- نقيسه ر و هوزانفانان 3- زيده بوون 4- هيچيان
 - ز- هوکارى زانستى: 1- پيدفيا 2- زانستين جفاکى 3- هوکارى پاميارى 4- هوکارى دهروونى
 - ژ- گوهورينا واتاي د شيوه ي هيلکارى: 1- ئاسان 2- نه ئاسانه
 - 3- زيده بوون 4- چ نه بوون
 - س- کيژ بو شووه کرنا گوهورينا واتاي باشه: 1- ستراتيجهيت
 - 2- فه کوئين 3- بي پلانى 4- هيچيان

بهرزه و نديا گرۆپى ههستيکين ماسى يان گرۆپى (تافيكرى) دا به.

6. شووه کرنا باهه تي گوهورينا واتاي د گرۆپا ته قليديدا ب زيژهيا (11.62) نزمترین پله هاتييه ل ئه فترى ديارديت، كو شووه کرنا باهه تي ل دويش ستراتيجهيتا ههستيکين ماسى بو باهه تي خواندنى بالكيشتره، چونكى هه بوونا نه خشه و هيلين ههستيکين ماسى پتر ب روونى باهه تي و ئه گهرين باهه تي و ل گهل چاره سريان ل پيش چاقتين فيرخوازانن و زيژهيا به شدارپى ژى د وانه ييدا پتره، چونكى فيرخوازان ل دويش پينگاقتين ستراتيجهيتا نافبرى هنده ك هوکاران ل دهف خو هه لدرگريت و پاشى دى دياركهت و پاشى فيركار ئه وان هوکاران ژ ئيك جودادكهت و يين دروست و رهوا توامردكهت.

ليستا زيده ران:

1. عهبدلواحيد موشير دزهى، 2010، واتاسازى په يه و رسته، چاپى به كه م، چاپخانه ي روزه هلات، هه ولير.
2. ابراهيم انيس، 1984، دلالة الألفاظ، مكتبة الأنجلو المصرية، الطبعة الخامسة، مكتبة الانجلو المصرية، مصر.
3. احمد مختار عمر، 1985، علم الدلالة، الطبعة الاولى، مكتبة دار العروبة للنشر والتوزيع، كويت.
4. بيرو جبر، 1988، علم الدلالة، ت. منذر عياش، طلاس للدراسات والترجمة والنشر، دمشق، الطبعة الأولى.
5. جودت احمد سعادة، 2015، مهارات التفكير والتعلم، الطبعة الاولى، دار المسيرة للنشر والتوزيع، عمان.
6. جودت احمد سعادة، 2018، استراتيجيات التدريس المعاصرة مع الامثلة، الطبعة الاولى، دار المسيرة للنشر والتوزيع، عمان.
7. حسن شحاتة- زينب النجار، 2003، معجم المصطلحات التربوية النفسية، الطبعة الاولى، دار المصرية اللبنانية.
8. د. علي عبد الواحد وافي، 2004، علم اللغة، الطبعة التاسعة، دار النهضة مصر، القاهرة.
9. ديرك جيرارتس، 2013 نظريات علم الدلالة المعجمي، تر، عادة عقاب بن عميرة، نهى مجد الجاسر، الأكاديمية الحديثة للكتاب الجامعي، الطبعة الاولى، القاهرة.
10. ديرك جيرارتس، 2013، نظريات علم الدلالة المعجمي، م. مجد العبد و اخرون، الأكاديمية الحديثة للكتاب الجامعي.
11. رعد مهدي الرزوقي، سهى ابراهيم عبدالكريم، 2017، استراتيجيات تعلم و تعليم العلوم، دار المسيرة، الطبعة السابعة، عمان- الاردن.
12. ستيفن اولمان، 1997، دور الكلمة في اللغة، ت: كمال بشر، دار الغرب للطباعة والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، مصر.
13. عبدالواحد حميد الكبيسي- ججيل حسون افاقة، 2014، تدريس الرياضيات وفق استراتيجيات النظرية البنائية (المعرفية و فوق المعرفة)، دار الاعصار العلمي، عمان، الطبعة الاولى، لاردن.
14. عوض حيدر، 2005، علم الدلالة دراسة نظرية وتطبيقية، مكتبة الآداب للطباعة والنشر، الطبعة الاولى، القاهرة- مصر.
15. محسن علي عطية، 2008، الاستراتيجيات الحديثة في التدريس الفعال، الطبعة الاولى، دار صفاء، عمان، الاردن.

- ش- بهیڤ ژبه ر گوهورینا زمانی ل دویش دهی واتایه کا دی
 وهردگریت و هزر و واتایه کا دی روون دکهت و مه بهست ژئ
 گوهورینا واتایا په یفانه، ب بوچوونا ته ئەڤه: 1-دروسته 2-
 شاشه 3-نه دروسته 4-دویره ژ راستی
- ح- ب دیتنا زانا ئولمانی واتا پیکدهیت ژ په یوه ندیه کا ئالوگور د
 نافه را په یڤی و واتاییدا و ههر گوهورینه کا د ئەوی) په یوه ندی
 دا رووی بدهت ب گوهورینا واتای د هیت هژماردن. 1-به لی
 2- نه خیر 3-نزانم 4-دویره ژ بابه تی
- خ- واتایه کا نوی ب په یڤه کا که فن بدهن، ئانکو په یڤه کا که فن
 ژلای واتایڤه بخوازین بو واتایه کا نوی:
 1- به لی 2-نه خیر 3-هیچیان 4-نزانم
- ج- پښڤه چوونا زانستی و ته کنوئو جیای رۆله کی بهرچاف د
 گه شه و گوهورینا واتاییدا ل سهر هه می زمانان هه یه: 1-به لی
 2-نه خیر 3-نزانم 4-دویره ژ بابه تی
- ق- مفایین ستراتجییه تا هه سستیکین ماسی په ییدا بوونا دهلیفا
 فیربوون و کارکرنی وهك گرۆپ و مفا وهرگرتن ژ شاره زاییا
 هه مییان: 1-راستبوو 2-خۆشبوو 3-بدلی من بوو 4-بیزاربوو
- ف- زمان زینده وهره کی زیندییه و خوه دی تاییه تمه ندین خۆ
 یین سروشتیه: 1-به لی 2-نه خیر 3-شاشه 4-دویره ژ بابه تی .
 ك- هۆکارین دهروونی: رۆلی دگه شکرنا واتاییدا هه یه ، کو بو
 دهربرینکرنی ژ رهوش و هه لچوون و بارو دۆخی تاک تیدا دهریاز
 دبیت: 1-به لی 2-نه خیر 3-شاشه 4-نزانم
- گ- فه گوهاستنا واتای ژ واتایا تاییه تی بو واتایه کا گشتی و
 سه ره پایتر، هوسان په یڤ دی چه ندین واتا دت و دی گشتگیر
 تر بیت ژ واتایا خۆ یا به ری دبیته: 1-به رفره هبوونا واتای 2-
 بهرته نگبوونا واتای 3-نزمبوونا واتای 4-هیچیان نینه.
- ل- ئەوه هندهك په یڤ واتایا ئەوان بو رامانا بلند دهین دبیزن
 ئەڤی جۆری: 1-به رفره هبوونا واتای 2-بهرته نگبوونا واتای 3-
 نزمبوونا واتای 4-بلندبوونا واتای.
- ل- گوهورینا په یڤه کا نوی ب واتایه کا که فن بدهن، ئانکو
 په یڤه کا نوی ب خواستنا واتاییا په یڤه کا که فن بدهت واتای:
 1-به لی 2-نه خیر 3-شاشه 4-دویره ژ بابه تی
- ع- گوهورینا واتای د ژیانیدا هه ست پیدکه ی هه یه: 1-به لی 2-
 نه خیر 3-نزانم 4-هیچیان نینه.
- غ- گوهورینا واتای ب شیوه یی: 1-بلهزه 2-هیاوشه 3-نینه 4-
 نزانم.